

Dvě koncepce odboje na Těšínském Slezsku (Zaolží) v letech 1938-1945

Mečislav Borák, Slezský ústav Opava

In: *Miedzy przymusową przyjaźnią a prawdziwą solidarnością. Czesi – Polacy – Słowacy 1938/39 – 1945 – 1989*. Część I. Pod red. P. Blažka, Pawła Jaworskiego, Ł. Kamińskiego. Warszawa, Instytut Pamięci Narodowej 2007, s. 137-143. ISBN 978-83-60464-36-6 (v polské verzi).

Rozdíly v charakteru okupačních poměrů i aktivit odbojového hnutí na území českých zemí a Polska obvykle dokládáme srovnáváním Protektorátu Čechy a Morava s Generálním gouvernementem. Situace v nejvýchodnější oblasti českých zemí, na části území Těšínského Slezska, se však od obou těchto příkladů v mnohém ohledu lišila, a nepodobala se ani situaci v Sudetech či jiných oblastech začleněných do Německé říše. Tato specifičnost okupačních poměrů se týkala zásadních změn v postavení místního obyvatelstva, forem okupační politiky, podoby a rozsahu perzekuce i projevů odporu proti okupantům. Z hlediska tématu našeho příspěvku je nejdůležitější zjištění, že zdejší odboj byl od samého počátku striktně rozdělen podle národnosti odbojářů na polský a český, přičemž oba odboje spolu až na výjimky nespolupracovaly. Pro vysvětlení tohoto jevu se musíme vrátit až zhruba rok před začátek války, kdy se již utvářely předpoklady vzniku obou odbojů, a rovněž musíme vzít v úvahu některá specifika novodobého vývoje Těšínského Slezska.

I když bylo toto území v posledních staletích součástí rakouského Slezska, vědomí jeho historické příslušnosti k polskému i českému státu přetrvalo a ovlivňovalo zde proces formování novodobých národů. Po rozpadu monarchie vzplanul spor o státní začlenění Těšínska naplno a od počátku zatížil vztahy obou obnovených slovanských států. Československá strana v něm argumentovala historickým právem, polská zase zdůrazňovala etnické důvody nároku na toto území. Spor zjitřený zásahem československé armády v lednu 1919 a teroristickou činností bojůvek obou stran byl rozhodnut až v roce 1920 arbitrážním výrokem konference dohodových mocností, jemuž se Polsko i ČSR podřídily. Československá diplomacie byla sice ve sporu úspěšnější, ale obě země se rozhodnutím o rozdělení Těšínska cítily poškozeny a pokládaly je za nespravedlivé. Pocit křivdy byl na polské straně mnohem silnější, neboť

v ČSR zůstala asi stotisícová skupina Poláků, kteří na Těšínsku v řadě obcí nad Čechy převažovali, v rámci republiky se však stali nepatrnou, sotva jednoprocentní menšinou. Národnostní politika předmnichovské ČSR patřila sice k nejliberálnějším v Evropě a polská menšina se v řadě ohledů velmi dobře rozvíjela, přesto však naplňování všech menšinových práv bylo mnohde jen formální a příliš záviselo na postupu místních správních orgánů. Nedostatky v politice vůči menšinám spolu s důsledky hospodářské krize a s rostoucím napětím v mezinárodních vztazích v Evropě po příchodu nacismu v Německu k moci nakonec přispěly k tomu, že polská menšina se po příkladu německé stala významným argumentem a nástrojem v diplomatických hrách směřujících k rozbití Československé republiky.¹

V roce 1938 rozpoutalo Polsko propagandistickou kampaň za připojení československé části Těšínska k polskému státu, který organizoval i bojový a diverzní výcvik ozbrojených oddílů, jež měly zasáhnout v případě vojenského konfliktu. K tomu již nedošlo, neboť československá vláda pod tlakem mnichovských událostí přijala ultimátum polské vlády a počátkem října 1938 postoupila Polsku značnou část historického území Těšínska. Bylo to území, jež Poláci požadovali už v roce 1918 a které označovali jako Zaolzí (Zaolzie), dva celé politické okresy Fryštát a Český Těšín a tři obce z okresu Frýdek. Od října 1938 až do května 1945 probíhal tedy vývoj na většině území českého Těšínska již zcela odděleně od ostatních částí českých zemí, neboť o rok později němečtí okupanti na tomto území v podstatě zachovali pomnichovskou hranici.

Místní Poláci přičlenění Zaolzí k Polsku většinou s nadšením uvítali jako návrat historické spravedlnosti. Polskou státní moc charakterizoval ostrý nacionalismus, působící též jako odvěta za předchozí postupy československých úřadů vůči Polákům. Státní občanství bylo přiznáno jen Polákům a starousedlíkům, přes 30 tisíc Čechů v obavách před perzekucí ze záboru odešlo do vnitrozemí nebo bylo vysídleno. Češi byli hospodářsky diskriminováni, zbavováni majetku, propouštěni ze zaměstnání a nuceni k vysídlení, veškeré jejich národní projevy včetně školství, kultury či veřejného užívání mateřské řeči byly zakázány. Po prvotním šoku z překvapení nad nečekaným vývojem

¹ Meziválečným vývojem Poláků v ČSR se zabývá dnes již početná literatura polská (např. MISZEWSKI, D.: *Aktywność polityczna mniejszości polskiej w Czechosłowacji 1920-1938*. Toruń 2002) i méně početná literatura česká (např. GAWRECKI, D.: *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938*. Studie o Těšínsku, 15, Český Těšín 1999). Přehledné informace lze najít též v novějších sbornících, v nichž jsou četné odkazy na další literaturu o této problematice (např. KADŁUBIEC, K. D.: *Polská národní menšina na Těšínsku v České republice*. Ostrava 1997; *Polacy na Zaolziu/Poláci na Těšínsku, 1920–2000*. Czeski Cieszyn/Český Těšín 2002).

situace se postupně začaly objevovat projevy nesouhlasu s polským zábořem, stupňované až k bojovým akcím a přeřadům o charakteru teroristických útoků.

Nabízí se zde otázka, zda vůbec lze již v tomto období hovořit o skutečném odboji. Polská historiografie datuje odboj až podzimem 1939, tedy jako odezvu na německou okupaci. Protičeskoslovenskou bojovou a diverzní činnost několika desítek oddílů a skupin *Bojové organizace* (Organizacja Bojowa, OB) či *Zaolžanského Legionu* (Legion Zaolziański), ať už v září 1939 na Těšínsku či později na Podkarpatské Rusi v rámci akce „Łom“, za odboj nepokládá. Příslušníky těchto oddílů byli sice převážně Poláci z československého Těšínska, byli však vycvičeni v Polsku, dostali odtud výzbroj a jejich činnost byla řízena II. oddělením Hlavního štábu Polského vojska. Šlo tedy o státní akci, jež měla pouze vytvářet dojem „lidového povstání“ na Těšínsku, na Podkarpatské Rusi už této kamufláže nebylo zapotřebí. Účastníci bojů obdrželi vysoká polská vyznamenání a vzápětí skoro všichni přešli do skutečného odboje protiněmeckého, v němž zúročili získané dovednosti a zkušenosti.²

Pro československou historiografii však nemůže být počátečním mezníkem odboje až podzim 1939, ale už pomnichovský podzim 1938, kdy šlo o reakci na zábor pohraničí. Slovo „odboj“ se dokonce dostalo do názvu hnutí tzv. „*Slezského odboje*“.³ Nešlo o samostatnou organizaci ani o jedolité odbojové hnutí. Jedna ze struktur Slezského odboje vznikla z iniciativy Slezského výboru pro Těšínsko vytvořeného v Praze v kruzích Československé jednoty bezprostředně po záboru Zaolží, zprvu s cílem obhajoby českých zájmů na zabraném území včetně péče o vyhoštěné osoby a organizační přípravy předpokládaného plebiscitu. Střediska v Praze a v Ostravě zajišťovala rovněž vydávání letáků a jejich dopravu na zabrané území. Hnutí se jednoznačně nepřiklánělo k žádné z politických stran, avšak většina členů vedení patřila k sociální demokracii, k národním socialistům a k opozici v agrární straně (sem patřil jeden z hlavních organizátorů tohoto hnutí Joža Vochala).

Pod označením Slezského odboje však vystupovaly i některé české nacionalistické bojůvky, které přistoupily na taktiku násilných akcí a teroristických

² Blíže viz např. DŁUGAJCZYK, E.: *Tajny front na granicy cieszyńskieij. Wywiad i dywersja w latach 1919-1939*. Katowice 1993; BADZIAK, S., MATWIEJEW, G., SAMUŚ, P.: „*Powstanie*“ na Zaolziu w 1938 r. *Polska akcja specjalna Oddziału II Sztabu Głównego WP*. Warszawa 1997; SAMUŚ, P., BADZIAK, K., MATWIEJEW, G.: *Akcja „Łom“*. *Polskie działania dywersyjne na Rusi Zakarpackiej w świetle dokumentów Oddziału II Sztabu Głównego WP*. Warszawa 1998.

³ Blíže viz např. BORÁK, M.: *Česká diverze na Těšínsku v letech 1938-1939*. Slezský sborník, 94/1996, č. 1, s. 45-53. (Polský překlad: *Czeska dywersja na Zaolziu 1938-1939. Slezský odboj*. *Głos Ludu*, 21 marca - 18 kwietnia 1996; týž: *Neznámé dokumenty k činnosti tzv. Slezského odboje*. Slezský sborník, 96/1998, č. 4, s. 297-308.

útoků, uplatňovanou polskými bojůvkami už v době těsně před zábořem. Od prosince 1938 začaly být jménem Slezského odboje podepisovány ostře protipolské letáky Těšínského zpravodaje a hlásila se k němu i jedna ze tří ilegálních protipolských vysílaček. Na činnosti bojůvek se podíleli především vysídlenci a uprchlíci ze zabraného území, obyvatelé rozdělených a pohraničních obcí ohrožených zábořem a rovněž někteří důstojníci z pohraniční oblasti, kteří později většinou vešli do protiněmecké vojenské odbojové organizace Obrana národa. Na krajním křídle však stály i osoby, které usměrňovaly činnost bojůvek od nacionalismu až k fašistickým pozicím, někdy dokonce s pomocí nacistické výzvědné služby, jež měla své kontakty i na ostravském policejním ředitelství. V naprosté většině případů bojůvky nevznikaly na zabraném území, ale docházely tam z pohraničí Ostravska a po provedených akcích se vracely zpět. Jednotné řízení těchto akcí vzhledem ke značné diferenciaci hnutí nelze prokázat. Na rozdíl od polských bojových oddílů nebyly české oddíly řízeny a udržovány státem, ten však jejich akce do značné míry toleroval a teprve od ledna 1939 je začal rozhodněji potlačovat.

Ke Slezskému odboji se volně přidružovala i ostravská skupina členů *Slezské matice osvěty lidové*, kteří pod vedením svého starosty Aloise Holeše a jeho náměstka Petra Pavlána sdružovali vyhoštěnce z Těšínska a udržovali kontakty se zabraným územím. Přímo v záboru vznikla v lednu 1939 pod vedením Lva Kazíka ilegální skupina *Slezská národní komise pro Těšínské Slezsko v Orlové*, jež udržovala zpravodajské kontakty s československým konzulátem v Krakově a jeho prostřednictvím i s vedením národního odboje v Paříži. V té době už pod hrozbou německého útoku česko-polské půtky ustávaly a po březnové okupaci zbytku českých zemí se Těšínsko dokonce stalo nejfrekventovanějším místem ilegálních přechodů z protektorátu do Polska, kde se začal se souhlasem polských úřadů organizovat československý zahraniční odboj.

Hned v prvních dnech září 1939 bylo Těšínsko dobyto německou armádou a záhy přiřčeno přímo k Německé říši v rámci tzv. „východních území“ (k její slezské, později hornoslezské provincii se sídlem vládního obvodu v Katovicích).⁴ Tím byla dána i specifičnost německé okupační politiky na tomto území. Patřila k ní především rozsáhlá germanizační akce německé volkslisty, podmíněné propůjčením německé

⁴ Komentovaná bibliografie české a polské literatury o vývoji Těšínského Slezska v době německé okupace viz BORÁK, M.: *Česká historiografie k dějinám Těšínska za druhé světové války (1939-1945)*. In: Stan i potrzeby badań nad dziejami Śląska Cieszyńskiego. Pod red. I. Panica. Cieszyn, Polskie Towarzystwo Historyczne, Oddział w Cieszynie 2000, s. 106-118; NOWAK, K.: *Z historiografii polskiej na temat okupacji hitlerowskiej na Śląsku Cieszyńskim*. In: tamtéž, s. 119-124.

příslušnosti místním Polákům a Čechům, kteří před válkou nad Němci na Těšínsku vysoko převažovali. Postupně byla německá příslušnost za velmi ponižujících podmínek vnucena většině obyvatel Těšínska, ale odpor proti okupaci přetrvával i u volkslistářů, kteří se do značné míry zapojovali do protiněmeckého odboje.⁵ Pro většinu mladých mužů však volkslista znamenala nedobrovolnou službu v německé armádě. Několik tisíc jich padlo na frontě, ale asi 2 tisíce přešly ke Spojencům a vrátily se po válce domů v řadách polského, z menší části i československého zahraničního vojska.⁶ Jsou známy spory ohledně zařazování zajatců z Těšínska do zahraničních armád obou zemí, ale i příklady bojové spolupráce obou armád např. u Tobruku. V domácím odboji na Těšínsku však taková spolupráce až na několik drobných výjimek vůbec neexistovala.

Koncepce českého i polského národního odboje počítaly v podstatě s návratem předválečných společensko-politických poměrů a obě vycházely z podřízenosti domácího odboje plánům svých emigračních vlád, které se zásadně lišily v názoru na poválečnou příslušnost území Zaolží. Český odboj vycházel z předmnichovské situace, předpokládal tedy návrat této části Těšínska k Československu. Nedokázal zde však vybudovat žádnou organizační základnu a omezoval se v podstatě na dílčí kontakty s protektorátem. Kořeny tohoto jevu lze patrně hledat již v době předválečné, kdy polský zábor způsobil mohutný odliv českého obyvatelstva ze zabraného Těšínska, zvláště jeho národně nejuvědomělejších vrstev, které mohly patřit (a také ve svých nových působištích patřily) k nosným proudům odboje. Významnou roli jistě hrála i ztráta přímého kontaktu českého obyvatelstva s vnitrozemím, na rozdíl od situace místních Poláků, jimž se kontakty s bývalým polským územím od října 1938 naopak otevřely. Polský národní odboj na Těšínsku tedy za obnovení Československé republiky nebojoval a předpokládal, že i po vyhnání okupantů zůstane v platnosti pomnichovská

⁵ Blíže o specifice okupačních poměrů na Těšínsku viz např. BORÁK, M.: *Svědectví ze Životic. Těšínsko za druhé světové války a okolnosti životické tragédie*. Český Těšín 1999, s. 9-37. Zde jsou i odkazy na další literaturu a prameny.

⁶ Blíže viz např. *Jak ptaki białoorle. 1939-1945. Leksykon Koła Polskich Kombatantów w RC*. Czeski Cieszyn 1999; PLACHÝ, J.: *Repatriace vojáků polské zahraniční armády na Západě do ČSR po r. 1945*. In: *Od rywalizacji do współpracy. Relacje polsko-czeskie w badaniach młodych historyków z Polski i Republiki Czeskiej*. Wrocław 2003, s. 137-148.

hranice, jíž bylo Zaolzí přiřčleněno k Polsku.⁷ Na rozdíl od českého odboje se mu podařilo zformovat poměrně silnou a různorodou strukturu odbojových organizací.

K prvním organizacím polského národního odboje na Těšínsku⁸ patřily od listopadu 1939 *Tajná vojenská organizace* (Tajna Organizacja Wojskowa, TOW) vedená dr. P. Musiołem, podobná organizace budovaná inž. F. Kwaśnickým, nebo *Organizace Bílého orla* (Organizacja Orła Białego, OOB), jejíž těšínskou část řídil inž. A. Studencki. Již záhy sem začal pronikat vliv polských konspirativních organizací s celostátní působností, jakými byla *Služba vítězství Polska* (Služba Zwycięstwu Polski, SZP) a od jara 1940 jednotná vojenská a politická organizace podřízená polské emigrační vládě *Svaz ozbrojeného boje* (Związek Walki Zbrojnej, ZWZ), pozdější známá *Zemská armáda* (Armia Krajowa, AK). K její strategii patřila především příprava ozbrojeného povstání, které mělo vypuknout s pomocí západních spojenců; měla pak zajistit uchopení moci podle příkazů emigrační vlády. Do ZWZ byly včleněny organizace dr. Musioła a inž. Kwaśnického, vznikl samostatný těšínský inspektorát ZWZ a řada aktivních středisek v mnoha obcích Těšínska. V rámci ZWZ působila i sabotážně diverzní formace *Svaz odvety* (Związek Odwetu, ZO) s vlastní organizační sítí, v níž obvod „Zaolzí“ vedl J. Kominek. Odbojáři uskutečnili již v roce 1940 několik zdařilých diverzních akcí v Třineckých železárnách, na nádraží v Bohumíně a ve Vítkovických železárnách. Už v roce 1941 však byla činnost ZWZ odhalena gestapem a její vedoucí představitelé popraveni. Novou sít' zde začali vytvářet J. Margiciok a L. Hałaczek. Vznikla i zpravodajská sít' ZWZ „August“, široce rozvětvená po celém Těšínsku, průmyslová výzvědná služba „Lido“ a zpravodajská organizace „Stragan“, řízená těšínskými odbojáři z Vídně. Samostatně se zprvu vyvíjelo odbojové hnutí polských socialistů (Polska Partia Socjalistyczna, PPS) a polské rolnické strany (Stronnictwo Ludowe, SL, Lidová strana), jejíž kontakty vedly i k odbojovým kruhům agrárníků ve Frýdku. Obě organizace vytvářely vlastní ozbrojené oddíly, které po vzniku jednotné AK působily v jejím rámci. Odbojové struktury polských socialistů i rolníků si však zachovávaly jistou organizační nezávislost a udržely se po celou dobu okupace, i když byly několikrát postiženy

⁷ Je zajímavé, že tento cíl polského národního odboje na Těšínsku nové polské práce vydané v České republice vůbec nezmiňují, např. *Okupacja hitlerowska na Śląsku Cieszyńskim*. Czeski Cieszyn 1993, nebo ZAHRADNIK, S. - RYCZKOWSKI, M.: *Korzenie Zaolzia*. Warszawa-Praga-Trzyniec 1992. Srovnej BORÁK, M.: *Vlastenectví Poláků v českých zemích za první a za druhé světové války*. In: GEBHART, J., ŠEDIVÝ, I. /eds./: *Česká společnost za velkých válek 20. století (pokus o komparaci)*. Praha 2003, s. 93-102.

⁸ O polském odboji na Těšínsku dosud nejlépe informují práce HELLER, M.: *Ruch oporu na Śląsku Cieszyńskim*. Opole 1982; STARCZEWSKI, M.: *Ruch oporu na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim*. Katowice 1988.

rozsáhlým zatýkáním. Také odboj AK na Zaolzí byl v posledním roce války téměř rozbit gestapem, na podzim roku 1944 ukončila činnost jediná zdejší bojová jednotka AK, *oddíl J. Kamińskiego*.

Český národní odboj na zabraném Těšínsku byl mnohem méně výrazný a omezoval se spíše na kontakty s organizacemi v protektorátu.⁹ Jeho charakteristickým rysem bylo prolínání odbojových struktur, k němuž docházelo již při organizování ilegálních přechodů hranic do Polska před začátkem války (zvláště mezi vojenským, železničářským a sokolským odbojem). V prvních letech okupace lze na doložit pouze kontakty (většinou jen zpravodajské) s vojenskou odbojovou organizací *Obrana národa* (ON) a s odbojovou sítí *Petičního výboru Věrní zůstaneme* (PVVZ) z protektorátu. Struktury *Slezského odboje* (SO) nevyvíjely aktivní protinacistickou činnost, značně omezený byl i význam ostatních místních českých ilegálních organizací, např. *Slezské národní komise pro Těšínské Slezsko v Orlové*. Kontakty s Těšínskem nadále udržovala z Ostravy *Slezská matice osvěty lidové* (SMOL), než byli její vedoucí představitelé zatčeni (A. Holeš byl popraven, P. Pavlán umučen). Ani nová struktura *Slezského odboje*, vznikající od r. 1943 z iniciativy J. Vochaly, se nezapojila do ozbrojeného boje s okupanty. Větší aktivitu vyvíjela až ilegální *Slezská národní rada*, přetvořená v roce 1944 na základě širšího zastoupení bývalých českých politických stran. To se však týkalo až závěrečného období okupace a prvních dnů osvobozené republiky. Odbojově nevystupoval ani tzv. *Revoluční národní výbor pro Těšínsko*, jehož síť byla pravděpodobně pod částečnou kontrolou gestapa. Významnější zapojení do ozbrojeného boje s okupanty lze zjistit jen v okolí Rychvaldu, kde bylo jedno ze středisek protektorátní organizace *Lvice*. Ta se později změnila v partyzánský oddíl *Jan Žižka moravskoslezský*, který provedl řadu sabotáží a diverzí v okolí Ostravy a pokusil se navázat spolupráci i s polským odbojem; v roce 1944 byl však zlikvidován gestapem. V závěru války český odboj v protektorátu sice zvýšil svůj zájem o Těšínsko, ale přímo na odtrženém území se to nijak výrazně neprojevalo.

Od většiny složek odboje se svým internacionálním charakterem odlišoval odboj komunistický, který měl na Těšínsku vzhledem k předválečným tradicím komunistického hnutí poměrně početnou základnu. *Komunisté* museli po častých zatýkáních několikrát přebudovat síť svých organizací, jež byla napojena zprvu na ilegální krajské vedení KSČ v Ostravě, později na středisko levicového odboje bývalých

⁹ Přehled o českém odboji na Těšínsku v letech 1938-1945 viz např. *Zarys dziejów Śląska Cieszyńskiego*. Praga-Ostrawa 1992, s. 102-117. Česky *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava-Praha 1992, s. 110-117.

polských komunistů v Bílsku. Postupně vzniklo několik středisek komunistického odboje na Orlovsku, Karvinsku, Bohumínsku a Třinecku. Po rozsáhlém zatýkání z r. 1942 se podařilo vybudovat novou strukturu komunistického odboje v okolí Karviné a Třince, s kontakty na závody a doly celé oblasti. Organizace se zaměřovala na propagandistickou činnost (vydávala český ilegální časopis Tempo a polský Naprzód), na podporu rodin vězněných a provádění drobných sabotáží.

Významnou posilou odboje na Těšínsku byly zpravodajské oddíly Sovětské armády, které sem přicházely od léta 1944. Kromě úkolů zpravodajských většinou rozvíjely též diverzní a sabotážní činnost a zapojily do ozbrojeného boje s okupanty mnoho místních odbojářů i některé skupiny. Zpravodajský *oddíl A. M. Griněvského „Nad'ožného“* spolupracoval mj. s místním *oddílem Kozubová* a provedl řadu bojových akcí a diverzí na železniční trati Bohumín – Žilina. Z dnešní polské části Těšínska sem zasahovala činnost *oddílů „Stěpanoviče“* a *„Orlova“*, v září 1944 se k hranicím Těšínska přesunul *Jefremovův zpravodajský oddíl „Avantgard“*. Jeho rozvědčící spolupracovali při získávání vojenských informací důležitých pro postup sovětských vojsk s odbojáři z komunistické organizace vedené G. Jurczakem z Karviné. Podobné informace mimořádného strategického významu získávali rozvědčící *oddílu A. J. Niščimenka „Běljavského“*, který působil v Beskydech.

V souvislosti s očekávaným koncem války se začaly konkretizovat představy o poválečném začlenění Zaolzí, jež rozdělovalo obě hlavní odbojové koncepce. Obě počítaly s přípravou ozbrojeného povstání, jež by mělo vypuknout s pomocí západních spojenců a zajistit uchopení moci podle příkazů svých emigračních vlád. Polský plán na akci *„Bouře“* (Burza) byl ale mnohem propracovanější. Hlavní velitelství AK ustavilo Operační skupinu Těšínské Slezsko, jež měla zajistit polské zájmy na tomto území; velel jí brigádní generál Brunon Olbrycht *„Olza“*. Podle prvního plánu z jara 1944 měla mít akce Bouře charakter protiněmecký, ale zároveň měla důsledně pacifikovat jakékoliv české pokusy o ovládnutí území Těšínska. Je zajímavé, že polské vedení netrvalo zcela důsledně na dosažení pomnichovské hranice a nepočítalo se záborem přilehlých oblastí Čadecka, naopak se kladl důraz na spolupráci se Slováky.¹⁰ Aby nedošlo k ohrožení záměrů akce Bouře, vydal generál Olbrycht v listopadu 1944 příkaz ihned přerušit veškeré kontakty s „bolševickými oddíly“ a zcela se zakonspirovat. Z podobných důvodů nebyl již dříve navazován ani styk s českým odbojem, který byl v AK

¹⁰ NOWAK, K.: *Nieznany plan przejęcia władzy na Zaolziu przez Polaków w 1944 roku*. Pamiętnik Cieszyński, t. 9, 1994, s. 148-151.

dlouhodobě zpravodajsky sledován. Realizace plánu předpokládala shozy zbraní od západních spojenců, protože z vlastních zdrojů bylo možno vyzbrojit jen 5 až 10 % předpokládaných vojáků.¹¹ Vzhledem k vývoji situace na frontě a k zásadním politickým změnám při obnově polské státnosti nebyl již plán uskutečněn, po rozpuštění Armie Krajové v lednu 1945 byla vzápětí rozpuštěna i operační skupina, jež měla zabrat Zaolzí.¹²

Podobné představy měli dokonce i polští komunisté, kteří mezi komunisty na Těšínsku jednoznačně převažovali. I když z třídních hledisek odmítali program emigrační vlády a v duchu svého učení podporovali zásady proletářského internacionalismu, ohledně státního začlenění Těšínska stáli spíše na straně svých ideových protivníků. Přestavitele polských komunistů v Moskvě, kteří se pak dostali do vedení státu, se sice od předválečné zahraniční politiky tzv. sanačního režimu slovně distancovali, ale zároveň s poukazem na sebeurčení národů a ochranu všech Poláků v rámci jednoho státu předpokládali ponechání Zaolzí v Polsku.¹³ Je známo několik přímých kontaktů vedení PPR s komunisty na Těšínsku, kteří připravovali revoluční národní výbory v obcích a závodech na převzetí moci a k vyhlášení polské státní správy. Přestože k tomu v řadě obcí Těšínska bezprostředně po osvobození také skutečně došlo, byla nakonec s pomocí armády obnovena předmnichovská státní hranice a na celém území českého Těšínska byla postupně zavedena československá státní správa. Sotva by to však bylo možné bez předchozí záruky ze strany Sovětského svazu, že pokládá polský zábor Těšínska z roku 1938 za akt agrese a že je pro obnovu předmnichovské hranice v této oblasti.

Neobešlo se to bez pocitů křivdy u polských odbojářů, jejichž odbojová koncepce nedošla svého naplnění, i když jejich boj s okupanty byl po celou dobu války mnohem aktivnější než tomu bylo u místních českých obyvatel. Zdůrazňovali rovněž oběti svého boje, kterých bylo zhruba šestkrát více než obětí českých.¹⁴ Marně však očekávali, že krev prolitá v zájmu vlasti, za niž pokládali Polsko, bude dostatečným argumentem potvrzujícím oprávněnost polského nároku na tuto část Těšínska.¹⁵ Spory mezi Polskem

¹¹ STARCZEWSKI, M.: *AK na Śląsku i w Zagłębiu*. Tak i nie (Katowice), 1985, nr 20, s. 5.

¹² HELLER, M., c. d., s. 231-232; WALTER-JANKE, Z.: *W Armii Krajowej na Śląsku*. Katowice 1986, s. 169-170.

¹³ KAMIŃSKI, K. M.: *Polsko-czechosłowackie stosunki polityczne 1945-1948*. Warszawa 1990, s. 17-18.

¹⁴ ZAHRADNIK, S.: *Zaolziańskie ofiary okupacji hitlerowskiej (w byłych powiatach czeskokocieszyńskim i frysztackim) 1939-1945*. Opole 1988.

¹⁵ O postavení polské menšiny na Těšínsku po válce viz nejnověji SIWEK, T., ZAHRADNIK, S., SZYMECZEK, J.: *Polská národní menšina v Československu 1945-1954*. Praha 2001.

a Československem o státní začlenění Zaolzí, které málem opět hrozily vojenskou konfrontací, byly nakonec rozhodnuty zásahem Sovětského svazu, do jehož zájmové sféry se obě země po válce dostaly.